

КОНТРАКТ У ПРАКТИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Коротка анотація

У роботі поставлено проблему контрактної взаємодії у практичній психології. Висвітлено основні підходи до практики укладання психологічного контракту. Виділено загальні функції контракту, розроблено його структуру. Запропоновано приклад контракту на надання психологічних послуг.

Постановка проблеми

Загальне поняття про контракт у психології

У сучасній психології все частіше дискутується проблема укладання контракту як обов'язкової формальної процедури психологічної практики. Вітчизняні та зарубіжні спеціалісти, що працюють у галузях психотерапії, консультування та психологічного тренінгу наголошують на необхідності чіткого і однозначного фіксування основних моментів роботи.

У загальному розумінні контракт між психологом та клієнтом – це система домовленостей про особливості перебігу процесу психологічної допомоги. Така угода імпліцитно укладається вже на перших етапах роботи, коли аналізується проблемний запит клієнта, формулюється мета та основні завдання. Психолог та клієнт намагаються отримати якомога більше інформації одне про одного та дійти згоди щодо основних моментів спільної діяльності. Як правило оговорюється освіта та кваліфікація психолога; права, обов'язки та відповідальність обох сторін; вартість психологічних послуг; загальна тривалість роботи; очікувані результати тощо. Часто такий укладається усно і не фіксується на папері.

Письмовий контракт, укладений із дотриманням основних юридичних вимог є одним із основних нормативних документів, що регулює діяльність фахівців у багатьох галузях. Однак у нашій країні контракт на надання психологічних послуг ще не набув широкого застосування. Це пов'язано, насамперед, з недосконалістю правового регулювання практичної психології: потребує доопрацювання система ліцензування та сертифікації, відсутні

процедури громадянської та кримінальної відповідальності психологів.

Така ситуація призводить до правової та психологічної незахищеності як клієнта, так і психолога. Професійно некомпетентні дії психолога, або порушення ним основних етичних вимог можуть викликати загострення психологічних проблем клієнта, стати причиною порушення рівноваги у його психічному здоров'ї, і навіть, спровокувати загрозу життю. В свою чергу психолог також може постраждати від некоректної поведінки клієнта, коли останній вимагає негайних результатів роботи, звинувачує психолога у некомпетентності, наполягає на поверненні платні тощо. Однак, якщо ці та інші домовленості документально не врегульовані і не можуть бути підтверджені чи спростовані іншими особами, – звернення до суду навряд чи буде продуктивним.

Вирішенням поставленої проблеми може стати укладання контракту на надання психологічних послуг – правового документу, який засвідчуватиме систему домовленостей між психологом і клієнтом про умови та особливості спільної діяльності та матиме юридичну силу.

Мета дослідження

Наше дослідження ставить на меті систематизацію інформації з проблем укладання контракту в психологічній практиці, визначення із місцем контракту у етичному та правовому регулюванні діяльності психолога, розробку орієнтовного контракту на надання психологічних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Психологічний контракт як етап процесу психологічної допомоги

Чітке та по можливості однозначне встановлення взаємних очікувань і побажань психолога та клієнта у процесі психотерапії (консультування, тренінгу, супервізії) отримало назву психотерапевтичного (психологічного, консультативного) контракту. Укладання контракту вважається обов'язковим етапом психологічної допомоги, а вміння його досягати – однією із базових навичок ефективної психологічної діяльності. На необхідності досягнення певної системи домовленостей між психологом та клієнтом наголошували З. Фройд, К. Юнг, А. Адлер, К. Роджерс, В. Франкл, Ф. Перлз, А. Елліс, А. Бек.

Власне процес укладання психологічного контракту, його основні типи, етапи та процедури детально описані в роботах таких дослідників як Г.С. Абрамова, Е. Берн, К. Бремс, С.В. Васьковська, І. Вайнер, С. Гледдінг, Б.Д. Карвасарський, Р. Кочюнас, Р. Мей, В. Уоллес, Р. Фіцджеральд, Д. Холл.

Автором ідеї психотерапевтичного контракту вважають засновника транзакційного аналізу Е. Берна. Психотерапевт наголошує на тому, що весь процес психологічної допомоги має базуватись на системі угод – контрактів. Він обгрунтовує необхідність укладання контрактів як між психологом і організацією так і між психологом та клієнтом. В кожному з випадків Е. Берн виділяє адміністративний, професійний та психологічний контракти або рівні контракту. Адміністративний рівень передбачає врегулювання стосунків між клієнтом, консультантом, організацією, яка надає послуги та законодавством. Предметом професійного контракту є мета та завдання психотерапевтичної роботи, очікувані результати. Психологічний контракт – це домовленості, які стосуються безпосередньої міжособистісної взаємодії, зокрема рівня відвертості та довіри між психологом та клієнтом. Основна функція психологічного контракту – терапевтична. Визначення зі структурою терапії, власними очікуваннями та можливими результатами роботи передбачає первинний самоаналіз клієнтом власної особистості. До того ж процес укладання психологічного контракту є перманентним, розсіяним у часі, при цьому сам контракт, або окремі його положення можуть набувати нового змісту у процесі роботи [2].

Сучасні дослідники на перший план висувають і інші функції та завдання психологічного контракту.

С. 1

Так, І. Вайнер вважає, що укладання психотерапевтичного контракту дозволяє вирішити такі основні завдання: встановити необхідність психотерапевтичної допомоги як такої, визначити її мету та технічні процедури, дійти згоди щодо організації процесу (графіку сесій, платні, етики тощо) [4].

Р. Кочюнас наголошує, що контракт спонукає клієнта до розуміння

власних проблем через усвідомлення потреби в психологічній допомозі [8].

С.В. Васьковська ключовою проблемою контрактної взаємодії вважає розподіл відповідальності між психологом та клієнтом. Авторка зазначає, що чітке делегування відповідальності призводить до того, що клієнт укладає контракт ніби сам із собою: “Над формулюванням контракту клієнт працює разом з консультантом, а укладає його з самим собою. Консультант є фасилітатором та свідком цього процесу” [5;51].

З огляду на функціональну складність психологічного контракту важливим є питання його структури, основних компонентів та положень.

Так, С.В. Васьковська наголошує, що в контракті мають бути присутні дві основні частини: змістовна, в якій йдеться про зміни заради яких людина звернулася до психолога та організаційна, що містить питання місця, кількості зустрічей, оплати послуг [5].

Однією з найбільш повних є структури контрактів описаних К. Бремс та С. Гледдінг. Дослідники наполягають на тому, що консультант та клієнт мають дійти згоди відносно таких ключових моментів: кваліфікації та досвіду психолога, сутності консультування, скарг клієнта, питань пов'язаних з оплатою послуг консультанта та контактного часу роботи, процедур збереження інформації та меж конфіденційності [3, 7].

Процедура укладання психологічного контракту є оригінальною для практики кожного окремого психолога, її зміст та форма різняться залежно від теоретичних поглядів та технічних особливостей роботи автора, кола клієнтів.

Окремі дослідники сходяться на думці, що фіксування домовленостей на папері не є обов'язковим і достатньо того, що клієнт погоджується із ними. Гарантією дотримання правил співпраці у такому випадку є те, що клієнт бере активну участь у формулюванні контрактних домовленостей і може, за згодою, психолога, змінювати їх у ході роботи (І. Вайнер, С.В. Васьківська, Р. Кочюнас, Р. Фіцджеральд, Е. Шостром).

Інші автори пропонують укладати контракт письмово, однак не з метою правового захисту сторін, а задля того, щоб клієнт краще відрефлексував власні проблеми та відповідальність (Е. Берн, А. Айві, М. Айві, І.В. Вачков).

Останнім часом набула поширення думка про те, що контракт у сфері психологічної практики (психотерапії, консультування, тренінгового навчання, супервізії) має бути оформленим як юридичний документ із визначеною структурою, певними реквізитами та підписами сторін (У. Бауман, К. Бремс, С. Гледдінг, Д. Мартин, М. Перре, Р. Солсо, В. Уоллес, Д. Холл).

Контракт в кодексах професійної етики та нормативній документації

У психологічній літературі останніх років гостро ставиться питання етичних та правових аспектів психологічного консультування, психотерапії, тренінгової та супервізорської діяльності у галузі психології. Розробляється законодавство, призначене регулювати практичну діяльність психологів, зокрема кодекси та стандарти професійної етики. У більшості нормативних документів окремими пунктами виносяться питання про контрактні угоди між психологом та клієнтом.

У загальних положеннях “Кодексу етики та практики консультантів” Британської асоціації консультування зазначено, що консультативна робота передбачає попереднє укладання контракту з чітко визначеними межами і зобов’язаннями стосовно збереження таємниці і конфіденційності. Названий кодекс містить і окремий розділ, “Контракти”, у якому представлено основні вимоги щодо укладання контракту із клієнтом, зокрема: “Консультанти несуть відповідальність за узгодження з клієнтами умов консультування, а саме доступності, ступеню конфіденційності, домовленостей щодо гонорару, скасованих сесій і інших важливих питань. Чітка угода, що включає в себе повідомлення всіх умов і їх обговорення, повинна бути досягнута до того, як клієнт візьме на себе зобов’язання щодо консультування” [12; 28-29]. На необхідності контрактних домовленостей між сторонами наголошується і в кодексах супервізорів та тренерів Британської асоціації консультування [12].

У “Керівництві з етики та професійної діяльності” Європейської асоціації консультування зазначено, що стосунки між клієнтом та психологом є партнерськими та орієнтованими на співробітництво, однак, на відміну від дружніх, вони формалізовані: “обидва учасника вступають у договірні стосунки

і визначають в контракті ступінь участі кожного та процедури”.¹

Однією зі статей “Проекту Закону про психотерапію” Російської психотерапевтичної асоціації є Стаття 9: “Згода на психотерапію і психотерапевтичний контракт”. У статті зазначено, що психотерапія може здійснюватися тільки за письмовою згодою особи, з якою вона проводиться, або в разі неповноліття чи недієздатності особи – за письмовою згодою її законних представників. Також зазначено, що “письмова згода пацієнта на участь у психотерапії оформлюється у вигляді психотерапевтичного контракту, один екземпляр, якого зберігається в медичній документації, а інший – в особи, з якою проводиться психотерапія” [12; 20].

Чинний в нашій країні “Етичний Кодекс психолога” такої інформації не містить, однак і у ньому наводяться окремі вимоги щодо “психологічних” домовленостей, зокрема, яку інформацію і в яких межах має повідомляти клієнту психолог: “Психолог у доступній формі повідомляє обстежуваного про поставлений діагноз і методи та засоби допомоги” [12;10].

Психологічний контракт як юридична угода

Етичні та правові норми психологічної практики навряд чи є визначеними та однозначними. Специфіка психологічного спілкування не дає можливості повного об’єктивного та раціонального сприйняття ситуації. Взаємодіючи резервами власних особистостей психолог і клієнт балансують на межі близькості, на межі професійних або дружніх стосунків. Таке спілкування обов’язково призводить до смислового обміну, а на більш глибокому рівні може спровокувати і обмін світоглядними позиціями (часто із непрофесійності, обмеженого досвіду психолога або специфічних психологічних механізмів). Отже чіткі етичні та правові норми у практиці психологічної допомоги є не простою формальністю, а необхідністю.

С. Гледдінг детально розглядає проблему взаємодії етики і права. Автор наводить результати досліджень у сфері професійної психологічної етики, за якими найпоширенішими проблемами неетичної поведінки практикуючих психологів є такі: “порушення конфіденційності, вихід за межі професійної

¹ <http://www.psyclub.net/ethikal.shtml>

компетенції, нехтування обов'язками, нав'язування власних цінностей клієнту, спроби стимулювати залежність клієнта,

C. 2

сексуальні стосунки з клієнтом, подвійні стосунки, фінансові зловживання, невідповідність рекламі” [7;84]. Також автор наводить типові випадки в яких психолог може бути притягненим до цивільної (незаконні та некомпетентні дії, незаконне отримання інформації, наклеп, вторгнення у приватне життя, розірвання контракту) та кримінальної (співучасть у злочині, розбещення неповнолітніх) відповідальності [7].

Можливість уникнення етичних та правових порушень була б значно вищою, якби клієнт та консультант були проінформованими про власні обов'язки, права та процедуру їх захисту через контракт. Так, Д. Браун, В. Прізванські та А. Шульте так пишуть про значення психологічних контрактів: “Ретельно складений контракт може бути найефективнішим способом уникнення юридичних ускладнень, які можуть виникнути у зв'язку з питаннями, що в ньому розглядаються” [цитата за 15; 53].

В сучасних умовах, коли ринок психологічних послуг є насиченим та різноманітним, клієнт не просто звертається до психолога, він вибирає, наймає його на виконання певного виду робіт. В такій ситуації укладання контракту гарантує клієнту кваліфіковану психологічну допомогу, зручність і доступність послуг, дає право розірвати угоду та звернутися до іншого спеціаліста. Б.Д. Карвасарський так описує переваги контрактної (договірної) моделі психологічної взаємодії: “З одного боку, психотерапевтичний контракт відповідає духу сучасного підприємництва, ринкових стосунків попиту і пропозиції, а з іншого – дозволяє структурувати і контролювати терапевтичний процес обом його учасникам” [13;441].

Поряд із контрактом на надання психологічних послуг, дослідники пропонують і інші форми документів, які засвідчують договірну взаємодію між психологом та клієнтом: типовий лист (В. Уоллес, Д. Холл), інформована згода (У. Бауманн, К. Бремс, Д. Мартін, М. Перре, Р. Солсо), етичний договір (А. Айві, М. Айві).

Найбільш поширеною у психологічній практиці є інформована згода. Відмінність згоди від контракту полягає у довільності викладу інформації та її загальному характері. В інформованій згоді не розписуються детально права та обов'язки сторін, її основна мета отримати підтвердження добровільності участі особи у психологічній взаємодії. На нашу думку інформована згода є більш доцільною у практиці психологічних досліджень та експериментування, тоді як психологічна допомога вимагає детального контракту із зазначенням предмету роботи, прав та обов'язків сторін, ступеня їх відповідальності.

Основний матеріал і результати дослідження

Функції та загальна структура контракту як юридичної угоди

Контракт на надання психологічних послуг є одним із найважливіших документів у практиці психологічної допомоги. Від детальності та ретельності його розробки залежить не лише загальна поінформованість психолога та клієнта одне про одного, процес психологічної взаємодії, його результати і перспективи подальшої роботи, а й правова захищеність сторін, взаємна впевненість у особистій безпеці.

Укладання контракту відбувається на першій зустрічі психолога та клієнта. Загальною метою такої процедури є досягнення чітких, по можливості однозначних, взаємоприйнятних домовленостей стосовно основних моментів психологічної допомоги. Закріплення таких домовленостей на папері сприяє взаємній довірі, свідчить про рівень компетентності психолога, поваги ним прав клієнта та розуміння власної відповідальності. Більше половини осіб (73%), які брали участь у психологічному консультуванні, зазначили, що для них було приємною несподіванкою те, що їм запропонували укласти контракт на надання психологічних послуг, навіть якщо він і не є юридично чинним. Опитувані наголошували, що контракт сприяв усвідомленню того, що вони мають справу з професіоналами, а також дозволив отримати важливу інформацію про власні права та обов'язки, а також компетентність, права,

обов'язки та відповідальність консультанта².

Стандартний контракт на надання психологічних послуг має включати такі обов'язкові реквізити: назва документу із стислим зазначенням його мети; дата та місце підписання; загальні відомості про психолога (прізвище, ім'я, по батькові, посада, спеціальність, дані про ліцензію та сертифікати) та клієнта (прізвище, ім'я, по батькові, за потребою: вік, посада, освіта, біографічні дані); термін дії контракту, підписи сторін-укладачів, печатка організації. У тексті контракту передбачені такі розділи: загальні положення (предмет контракту, теоретичні засади роботи, практичний інструментарій), межі компетентності психолога, обов'язки, права та відповідальність психолога, обов'язки, права та відповідальність клієнта, оплата послуг та графік роботи, інші умови. Зміст та структура контракту можуть змінюватися у кожному конкретному випадку відповідно до запиту клієнта, його проблемного кола, очікувань та вимог до процесу психологічної допомоги.

Контракт на надання психологічних послуг є багатофункціональним, і як вже зазначалося доволі складним за структурою. Основні функції контракту, та особливості їх реалізації у його структурі представлені у таблиці 1.

Таблиця 1.

Функції та загальна структура психологічного контракту

Функції психологічного контракту	Структурні розділи психологічного контракту
ІНФОРМАТИВНА	<i>Реквізити та загальні положення: прізвище, ім'я, по батькові, освіта, ліцензія та сертифікати, теоретична база та практичний інструментарій консультанта; прізвище, ім'я, по батькові, вік, освіта, посада клієнта, предмет роботи</i>
ЕТИЧНО-ПРАВОВА	<i>Права, обов'язки, відповідальність сторін: конфіденційність, рівень особистісної відкритості, делегування відповідальності тощо. Межі компетентності психолога: у чому психолог є компетентним та що виходить за межі його компетентності.</i>
ОРГАНІЗАЦІЙНА	<i>Оплата праці та графік роботи: оплата послуг психолога, місце зустрічей; необхідний матеріал для роботи; графік та тривалість зустрічей тощо.</i>
ТЕРАПЕВТИЧНА	<i>Терапевтична функція представлена в усіх розділах контракту</i>

² Опитування проводилося в рамках навчального курсу "Основи психотерапії та психологічного консультування" студентами-бакалаврами Житомирського університету, спеціальності "Початкове навчання, практична психологія" (2003 р. випуску)

Отримання первинних відомостей психологом та клієнтом один про одного є одним із перших і найважливіших етапів психологічної допомоги. Інформація про освіту консультанта, а також теоретичні засади та технічні особливості його практики дозволяють клієнту утвердитись у правильності вибору психолога. Психолог також отримує інформацію про клієнта, його посаду, освіту, первинний запит (інша справа, що такий запит лише зрідка репрезентує реальне коло проблем клієнта). Така інформація дозволяє психологу сформулювати перше уявлення про особистість клієнта, визначитись із стратегією поведінки та психологічної допомоги загалом, тим чи є він компетентним у випадку звернення тощо.

Ретельно та детально складений контракт дозволяє врегулювати основні етично-правові аспекти психологічної взаємодії. Відомості про права, обов'язки та відповідальність сторін дозволяють психологу та клієнту відчувати себе більш вільними та захищеними у процесі психологічної допомоги. Наприклад, якщо в контракті з психологічного консультування зазначено, що психолог відповідає лише за ефективність та доцільність психологічних порад – то у разі незадоволення клієнта результатом, перш за все буде вирішуватись питання про правильність дотримання клієнтом рекомендацій консультанта. За умов чіткого контракту, клієнт здатен контролювати рівень особистісної відкритості, межі конфіденційності і відповідальності у стосунках с психологом. Інформація про компетентність психолога, окрім контролю з боку клієнта дає можливість і психологу відмовитись від роботи, якщо її особливості виходять за межі у яких він є компетентним (наприклад, надання медикаментозної допомоги).

Вирішення організаційних питань, таких як місце зустрічей, їх графік та тривалість, забезпечення необхідним матеріалом стабілізують психологічну взаємодію, надають стосункам рівень професійності, зменшують вплив різних психологічних механізмів, зокрема трансферу та контртрансферу. Окремим пунктом у контракті оговорюється оплата психологічних послуг. У практиці психологічної допомоги поширеною є думка про те, що платня за психологічні послуги є вагомим терапевтичним фактором. Ще З. Фройд зазначав, що

відсутність платні значно знижує ефективність психотерапії, а розмір платні має бути відчутним, що значно підсилює прагнення клієнта одужати. Звичайно таку думку можна вважати жартом, однак встановлення фіксованої платні за психологічні послуги стабілізує стосунки між клієнтом та психологом, знижує ризик трансферних явищ.

Терапевтична функція контракту реалізується в усвідомленні клієнтом природи психологічної допомоги, аналізу потреб у ній, рефлексії самого процесу та його можливих результатів.

Приклад контракту на надання психологічних послуг

Навряд чи можливо скласти універсальний контракт, із врахуванням усіх дискусійних моментів процесу психологічної допомоги. Ми пропонуємо лише загальну структуру такого документу (на прикладі консультативного випадку), наповнення якої, залежатиме від змісту психологічних послуг, специфіки випадку та багатьох інших змінних.

КОНТРАКТ НА НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ

м. Житомир

“25” квітня 2004 року

ПСИХОЛОГ: Сидоренко Ольга Миколаївна, приватний психолог-консультант, спеціаліст (спеціальність “Медицина психологія”, диплом № 3578), сертифікований Європейською асоціацією психодрама-терапії (сертифікат № 167899), що діє на підставі ліцензії Всеукраїнської терапевтичної асоціації (ліцензія № 2376458) з однієї сторони та КЛІЄНТ: Стус Іван Львович, вчитель ЗОШ №43 м. Житомира з іншої сторони, уклали контракт

1. Загальні положення

1.1. Предмет контракту

Надання психологічної допомоги Психологом Клієнту (психологічне консультування).

1.2. Теоретичні засади роботи

Консультант є сертифікованим спеціалістом у галузі психодрама-терапії. У межах означеного терапевтичного напрямку особистість клієнта розглядається як складна рольова система: кожна людина програє певні соматичні, соціальні, психологічні та трансценденційні ролі. Причинами психологічних проблем є порушення рольового розвитку: неефективне виконання тих або інших ролей. Загальною метою психологічної допомоги є діагностика і корекція неадекватних рольових станів та емоційних реакцій, їх усунення шляхом глибинного самопізнання та розвитку соціальної перцепції.

1.3. Практичний інструментарій

Консультативна робота є груповою. В основі практичної роботи лежить драматична імпровізація (рольова гра): клієнт у складі групи буде програвати різні ролі, може виступати сценаристом або актором у психологічних виставах. Основними принципами практичної роботи є спонтанність, відкритість та взаємодопомога.

2. Межі компетентності Психолога

2.1. Психолог є компетентним у:

- *проведенні психологічної діагностики;*
- *постановці психологічного діагнозу;*
- *психологічному консультуванні (наданні психологічних рекомендацій);*
- *застосуванні психодрама-терапії у психологічному консультуванні;*
- *психологічному інформуванні (наданні психологічних знань).*

2.2. За межі компетентності Психолога виходить:

- *робота з психічно хворими та розумово відсталими людьми;*
- *застосування гіпнотичних та інших “агресивних” методів впливу на особистість;*
- *використання терапевтичних технік, що не належать до психодрама-терапії;*
- *використання медикаментозного лікування.*

3. Обов'язки, права та відповідальність Психолога

3.1. Психолог зобов'язаний:

- *надавати всю можливу психологічну допомогу Клієнту у вигляді психологічного консультування, психодрама-терапії та психологічного інформування;*
- *використовувати апробовані психодіагностичні, консультативні та психотерапевтичні методи.*

3.2. Психолог несе відповідальність за:

- *правильність поставленого психологічного діагнозу;*
- *правильність, достатність та необхідність психологічних рекомендацій;*
- *правильність застосування психотерапевтичних технік;*
- *збереження конфіденційності інформації отриманої від клієнта.*

С. 4

3.3. Психолог має право:

- *отримувати інформацію необхідну для надання психологічної допомоги;*
- *консультуватися з іншими фахівцями, зберігаючи конфіденційність особи Клієнта;*
- *порушити конфіденційність у випадку, якщо отримана інформація загрожує життю клієнта або інших людей.*

4. Обов'язки, права та відповідальність Клієнта.

4.1. Клієнт зобов'язаний надавати Психологу усю необхідну інформацію для проведення ефективного консультування.

4.2. Клієнт несе відповідальність за дотримання порад та рекомендацій Психолога.

4.3. Клієнт має право на:

- *безумовну повагу з боку Психолога-консультанта;*
- *особистісну безпеку під час психологічного консультування;*
- *невиконання порад та рекомендацій, відмову від психотерапевтичних процедур.*

5. Графік роботи та оплата послуг

- 5.1. Консультативні зустрічі відбуваються два рази на тиждень, у вівторок та п'ятницю, тривалість однієї зустрічі становить 60 хвилин.
- 5.2. Про перенесення зустрічей сторони повідомляють одна одну за 24 години.
- 5.3. Платня за послуги є фіксованою і становить 50 гривень за зустріч.
- 5.4. Клієнт оплачує кожну зустріч окремо, безпосередньо перед нею.
- 5.5. Якщо клієнт не з'явився на зустріч і не попередив про це психолога у встановлений термін – він має сплатити за зустріч відповідно до встановленого тарифу.

6. Інші умови

- 6.1. Контракт складено в двох оригінальних примірниках.
- 6.2. Контракт вступає в силу з моменту підписання і діє до остаточного виконання сторонами зобов'язань.
- 6.3. Суперечки між сторонами вирішуються в законодавчо встановленому порядку.
- 6.4. Контракт може бути розірвано за згодою сторін або в односторонньому порядку за умови невиконання однією зі сторін своїх зобов'язань.

ПСИХОЛОГ:

Сидоренко Ольга Миколаївна, приватний підприємець, зареєстрований за адресою: вул. Миколаївська 12, м. Житомир, 10000 інд. код 2473600066, р/р 26005234830001 в ВРУ КБ Приватбанк, МФО 303440

КЛІЄНТ

Стус Іван Львович, що проживає за адресою: пров. Крилова 18, м. Житомир

“25” квітня 2004 року

“25” квітня 2004 року

Висновки

Контракт на надання психологічних послуг є комплексною угодою між психологом та клієнтом, яка засвідчує професійність взаємодії та дозволяє відрегулювати процес психологічної допомоги вже на його початку. Контракт виконує такі загальні функції: інформативну (збір інформації про учасників процесу), етично-правову (забезпечення етичних норм роботи та правового захисту сторін), організаційну (організація процесу психологічної взаємодії), терапевтичну (терапевтичний вплив на клієнта). Укладання психологічного контракту є необхідною та обов'язковою умовою ефективної психологічної допомоги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айви А.Е., Айви М.Б., Саймэк-Даунинг Л. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практическое руководство. – М., 2000 – 487 с.
2. Берн Э. Групповая психотерапия. – М.: Академический Проект, 2001. – 464 с.

3. *Бремс К. Полное руководство по детской психотерапии / Пер. с англ. Ю. Брянцевой. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2002. – 640 с.*
4. *Вайнер И. Основы психотерапии. – СПб.: Питер, 2002. – 288 с.*
5. *Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: Навчальний посібник. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 256 с.*
6. *Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга: Учеб. пособие. – М.: Издательство "Ось-89", 1999. – 176 с.*
7. *Глэддинг С. Психологическое консультирование. 4-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 736 с.*
8. *Кочюнас Р. Основы психологического консультирования. – М.: "Академический проект", 1999 – 240 с.*
9. *Кочюнас Р. Психотерапевтические группы: теория и практика. – М.: "Академический Проект", 2000 – 240.*
10. *Мартин Д. Психологические эксперименты. – СПб.: ЕВРОЗНАК, 2002. – 480 с.*
11. *Перре М., Бауманн У. Клиническая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 1312 с.*
12. *Психологічна деонтологія: етичні кодекси. Хрестоматія / Укладач В.О. Климчук. – Житомир, 2003. – 64 с.*
13. *Психотерапевтическая энциклопедия / за ред. Б.Д. Карвасарского. – СПб.: Питер, 1999. – 752 с.*
14. *Солсо Р.Л., Джонсон Х.Х., Бил М.К. Экспериментальная психология: практический курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. – 528 с.*
15. *Уоллес В., Холл Д. Психологическая консультация. – СПб.: Питер, 2003. – 544 с.*
16. *Фицджеральд Р. Эkleктическая психотерапия. – СПб.: Питер, 2001. – 320 с.*
17. *Шостром Э., Браммер Л. Терапевтическая психология. Основы консультирования и психотерапии / Пер. с англ. В. Абабкова, В. Гаврилова. – СПб.: Сова; М.: Изд-во Эксмо, 2002. – 624 с.*